

dysleksja

MATERIAŁ DIAGNOSTYCZNY Z HISTORII

Arkusz I

POZIOM PODSTAWOWY

Czas pracy 120 minut

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy arkusz zawiera 32 ponumerowane strony. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego badanie.
2. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje uczeń. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla ocenającego.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj ■ pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem ⊙ i zaznacz właściwe.

Życzymy powodzenia!

ARKUSZ I

GRUDZIEŃ

ROK 2005

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
100 punktów

Wypełnia uczeń przed rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL UCZNIĄ

Wypełnia uczeń
przed rozpoczęciem
pracy

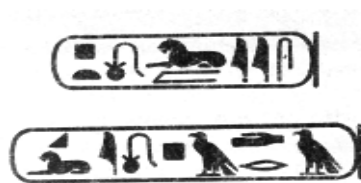
--	--	--

KOD UCZNIĄ

Zadanie 1. (4 pkt)

Napisz, w jakim kręgu kulturowym powstał rodzaj pisma umieszczony na odpowiedniej ilustracji. Odpowiedzi wybierz spośród:

cywilizacja grecka, cywilizacja rzymska, cywilizacja egipska, cywilizacja chińska, cywilizacja z obszaru Mezopotamii.

a) .....

b).....

c) .....

d).....

źródło: R. Kulesza, *Ateny w czasach Peryklesa*, Warszawa 1991; J. Zabłocka, *Historia Bliskiego Wschodu w starożytności*, Wrocław 1987

Zadanie 2. (3 pkt)

Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

mapa: opracowanie własne

A.	Zapisz cyfrę, którą umieszczono na obszarze cywilizacji egipskiej	.....
B.	Zapisz cyfrę, którą umieszczono na obszarze cywilizacji minojskiej	.....
C.	Zapisz trzy cyfry, które umieszczono na obszarze krain wchodzących w skład tzw. „Żyźnego Półksiężycy”	.....

Zadanie 3. (4 pkt)

Przeczytaj zamieszczone fragmenty źródeł i wykonaj polecenia.

	A	B
<p>Chociaż senat i lud rzymski zgodnie domagali się, aby mnie jednemu dać nadzór nad prawami i obyczajami z władzą niczym nieograniczoną, nie przyjąłem żadnego urzędu ofiarowanego mi wbrew tradycjom ojczystym (...). Pierwszym w senacie byłem aż do tego dnia, kiedy to pisałem, przez lat czterdzieści.</p> <p>źródło: <i>Teksty źródłowe do nauki historii w szkole. Rzym starożytny</i>, opr. L.T. Błaszczyk, Warszawa 1961, nr 3, s. 30 i n.</p>	.....	.....
<p>Nasz ustrój polityczny nie jest naśladownictwem obcych praw, a my sami raczej jesteśmy wzorem dla innych niż inni dla nas. Nazywa się ten ustrój demokracją, ponieważ opiera się na większości obywateli, a nie na mniejszości.</p> <p>źródło: G. Chomici, S. Sprawski, <i>Starożytność. Teksty źródłowe</i>, Kraków 1999, s. 126</p>	.....	.....
<p>Zresztą uważam, że Kartaginę należy zniszczyć.</p> <p>źródło: J. Wolski, <i>Historia powszechna. Starożytność</i>, Warszawa 1992, s. 319</p>	.....	.....

A. W kolumnie A wpisz literę, która oznacza autora cytatu.

- a) Oktawian August; b) Gajusz Juliusz Cezar; c) Marek Porcjusz Kato; d) Perykles

B. Uporządkuj chronologicznie, od najwcześniejszego do najpóźniejszego, autorów cytatów. Wpisz w kolumnie B liczby od 1 do 3.

Zadanie 4. (1 pkt)

Postaw znak „X” przy pojęciach, które są wspólne dla wyznawców judaizmu i chrześcijaństwa.

Arka Przymierza	.....
Mesjasz	.....
Talmud	.....

Zadanie 5. (1 pkt)

Przeczytaj tekst i wykonaj polecenie.

Jakoż u Greków, żeby już innych pominąć, ludzie, którzy zarządzali dochodami państwa, jeśli się im powierzy tylko talent [jednostka wagowa i monetarna], mimo kontroli dziesięciu dozorców, tyluż pieczęci i podwójnej liczby świadków, nie potrafią dochować rzetelności. Natomiast u Rzymian mężowie, którzy podczas swego urzędowania lub posłowania mają w swym ręku wielką sumę pieniędzy, już dla samej świętości przysięgi zostają wierni swemu obowiązkowi. I jeżeli u innych ludów rzadko znajdzie się mąż, który nie tknie pieniędzy publicznych i pod tym względem zachowa czyste ręce, to u Rzymian rzadki bywa przypadek schwywania jakiegoś przeniwiercy na gorącym uczynku.

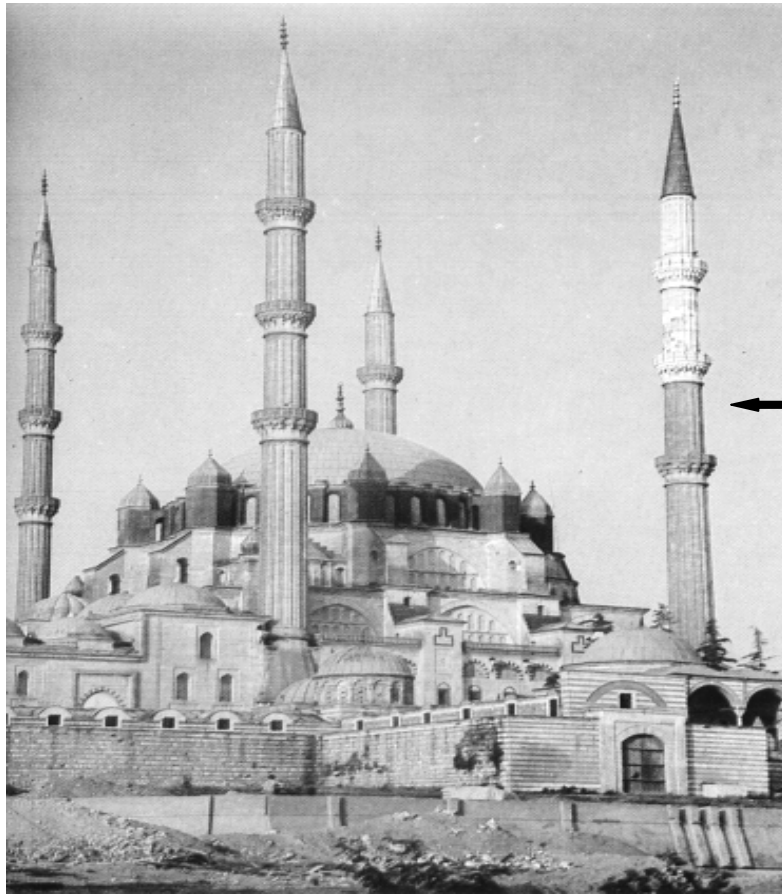
źródło: Polibiusz, *Dzieje*, tłum. S. Hammer, Wrocław 1957, ks. 6, 56

Oceń, który z wymienionych w tabelce wniosków jest prawdziwy. Wpisz w odpowiednie miejsce PRAWDA.

Autor chwali Greków za ochronę publicznych pieniędzy.	.....
Autor chwali Rzymian za uczciwość w sprawowaniu funkcji publicznych.	.....
Autor wyszydza Rzymian za „wierność obowiązkowi dla samej świętości przysięgi” i za rzadkie przypadki schwywania jakiegoś przestępcy.	.....

Zadanie 6. (2 pkt)

Przeanalizuj ilustrację i odpowiedz na pytania.

źródło: P. Bagenal, J. Meades, *Słynne budowle świata*, Warszawa 1993, s. 73

A. Jaką budowlę przedstawia ilustracja? Odpowiedź wybierz spośród:

cerkiew, bazylika, meczet, synagoga.

.....

B. Jak nazywa się element architektoniczny zaznaczony strzałką?

.....

Zadanie 7. (2 pkt)

Przeczytaj tekst źródłowy i wykonaj polecenia.

A co się tyczy kraju [...], to obfituje on w żywność, mięso, miód i rolę orną. Pobierane przez niego opłaty stanowią odważniki handlowe [tj. monety lub kruszec]. Idą one na żołąd jego mężów. Co miesiąc przypada każdemu z nich oznaczona ilość. Ma on 3000 pancernych, podzielonych na oddziały, a setka ich znaczy tyle co dziesięć secin innych wojowników. Daje on tym mężom odzież, konie, broń i wszystko, czego tylko potrzebują.

źródło: G. Labuda, *Pierwsze państwo polskie*, Kraków 1989, s. 60

A. Napisz, jaką formację wojskową opisał autor tekstu. Odpowiedź wybierz spośród:

chorągiew rycerska, drużyna, piechota wybraniecka, pospolite ruszenie, wojsko kwarciane.

Tekst opisuje	.....
---------------	-------

B. Opisaną w tekście formację przyporządkuj właściwą ilustrację.

Tekst łączy z ilustracją nr	.....
-----------------------------	-------

Ilustracja nr 1

Ilustracja nr 2

Ilustracja nr 3

źródło: *Kronika Polski*, red. A. Nowak, Kraków 1998 s. 42, 143, 230

Zadanie 8. (2 pkt)

W tabeli wpisz liczbę 1 przy kronikarzu, który żył najwcześniej, a liczbę 4 przy kronikarzu, który żył najpóźniej.

Jan Długosz	.....
Wincenty Kadłubek	.....
Janko z Czarnkowa	.....
Anonim tzw. Gall	.....

Zadanie 9. (2 pkt)

Przyjrzyj się ilustracji i wykonaj polecenia.

A. Napisz, którego świętego przedstawia ten fragment Drzwi Gnieźnieńskich z kościoła katedralnego.

.....

B. Napisz, dlaczego dzieło artystyczne przedstawiające życie tego świętego zostało umieszczone w kościele katedralnym w Gnieźnie.

.....

.....

źródło: L. Kalinowski, *Speculum artis*, Warszawa 1989, s. 263

Zadanie 10. (3 pkt)

Przeczytaj teksty źródłowe i wykonaj polecenia.

Tekst 1. Wydarzenia datowane na rok 1097

[...] książę Władysław powierzył obu synom swe wojsko i wysłał ich na wyprawę na Pomorze. Oni zaś, odszedłszy i powziąwszy nie znane mi bliżej postanowienie, zawrócili z drogi z niczym. Wobec tego ojciec, podejrzewając [w tym] coś, natychmiast podzielił między nich królestwo, jednakże nie wypuścił ze swych rąk głównych stolic państwa. [...] Ojciec zaś, zapytany przez możnych, który z nich ma wybitniejsze zajmować miejsce przy wysyłaniu i podejmowaniu poselstw, w powoływaniu [pod broń] wojska i prowadzeniu go oraz w rozlicznych dziedzinach zarządu tak wielkiego królestwa, odpowiedzieć miał w te słowa: „Moją jest wprowadzić rzeczą, jako człowieka starego i słabego, podzielić między nich królestwo i sądzić o tym, co jest teraz [...]. Po śmierci mojej atoli Zbigniew niechaj ma Mazowsze wraz z tym, co obecnie posiada, Bolesław zaś, prawy syn mój, niech obejmie główne stolicy królestwa we Wrocławiu, w Krakowie i w Sędzimirzu. [...]” Po dokonaniu tedy w powyższy sposób podziału państwa i po [tej] wcale pięknej mowie ojca, każdy z synów udał się do swojej części państwa, ojciec ich zaś zawsze najchętniej przemieszkował na swym Mazowszu.

Tekst 2. Wydarzenia datowane na rok 1102

Zmarł zatem książę Władysław w podeszłym wieku i długą słabością złożony [...]. Skoro zaś obaj bracia przybyli, zanim jeszcze pochowali ojca, doszło pomiędzy nimi do wielkiego sporu o podział skarbów i królestwa [...]. Tak więc po wcale zaszczytnym i okazałym pogrzebie księcia Władysława w kościele płockim, po rozdzieleniu skarbcza ojcowskiego pomiędzy synów i po urządzeniu królestwa polskiego wedle podziału dokonanego jeszcze za życia ojca, każdy z braci zajął część przypadłą mu z podziału.

Tekst 3. Wydarzenia datowane na rok 1106/1107

Tymczasem zaś przyniesiono przychwycone wraz z posłańcami listy Zbigniewa, z których okazały się liczne zdrady i knowania. [...] Na koniec Bolesław nader roztropnie i stosownie zawarł tymczasowo pokój z Czechami, a zwoławszy wojsko postanowił wypędzić Zbigniewa. Zbigniew zaś nie czekał na przybycie brata, [...], lecz uciekł jak jeleń i przepłynął rzekę Wisłę. Bolesław atoli spieszenie przybył pod Kalisz, a napotkawszy tam opór garści wiernych Zbigniewowi w kilku dniach ten gród zajął, a równocześnie odebrawszy poselstwo ustanowił swego komesa w mieście Gnieźnie. [...] spiesząc do przeniesionej stolicy w Łęczycy i tam naprawił stary gród, [mający być osłoną] przeciw Mazowszu. Wtedy dopiero napłynęły posiłki od Rusinów i Węgrów, z którymi wyruszył w drogę i przeprowił się przez Wisłę. Wówczas Zbigniew zupełnie upadł na duchu [...]. Wtedy dopiero uznał się za niższego od brata [...]. Wtedy uzyskał od brata [tyle], że zatrzymał Mazowsze jako lennik, nie zaś jako władca udzielny.

źródło: Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, oprac. M. Plezia, Wrocław 1975, s. 78-80, 95, 115

A. Napisz, czym kierował się książę Władysław, dokonując podziału państwa.

.....

.....

.....

B. Napisz, któremu z książąt przypadła w kolejnych podziałach Mazowsze.

Rok 1097	.....
Rok 1102	.....
Rok 1106/1107	.....

C. Wymień wszystkie grody wzmiankowane przez kronikarza, które zaznaczone są na mapie jako naczelne.

.....

.....

.....

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

źródło: *Atlas historyczny Polski*, red. W. Czapliński, T. Ładogórski, Warszawa-Wrocław 1998, s. 5

Zadanie 11. (3 pkt)

Przeczytaj tekst źródłowy i wykonaj polecenia.

Niechaj więc wiadomym będzie współczesnym i potomnym, że my – Bolesław, z łaski Bożej książę krakowski i sandomierski, [...] zważając na wierność i zacność wiernego nam [rycerza] komesa Klemensa z Ruszczy, wojewody krakowskiego [...] dajemy jemu i potomkom jego obojga płci wszelkie wolności, jakie sami mamy w państwie naszym, tak że wszelkie dziedzictwa rzeczonoego pana Klemensa, [...] wolnymi będą zupełnie od wszelkich poborów, opłat, przewozów, jakkolwiek zwanych. [...] Może też według swej woli [wspomniany Klemens] w dziedzictwach swych stawiać warownie, grody i miasta.

źródło: *Wiek V – XV w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1999, s. 223

A. Podkreśl właściwą odpowiedź. Jaki to jest dokument?

1. Akt lokacji miasta
2. Akt nobilitacji
3. Akt komendacji
4. Immunitet ekonomiczny

B. Napisz, w którym stuleciu powstał ten dokument.

.....

C. Napisz, co oznacza zapis: „wolnymi będą od [...] przewozów”.

.....
.....
.....
.....

Zadanie 12. (3 pkt)

Przeczytaj tekst źródłowy i wykonaj polecenia.

Jan biskup [...] przewielebnym braciom arcybiskupowi gnieźnieńskiemu i jego sufraganom (przesyła) pozdrowienie i apostolskie błogosławieństwo [...].

Żądaliście zatem, abyśmy ukochanego syna naszego przesławnego męża Władysława krakowskiego, sandomierskiego księcia, [...] słynnego odwagą i przezornością, zasobnego w wojsko i bogactwa, potężnego wielką liczbą poddanych, twierdz i grodów z łaski naszej apostolskiej wynieśli na stolicę królewską i zgodnie królem Polski mianować i koronować zalecili. [...]

Przyjęliśmy łaskawie pomienionego biskupa i złożone przezeń listy, wysłuchaliśmy z przychylnością prośby o przyznanie korony rzezonemu księciu [...]. Wprawdzie posłowie ukochanego syna naszego Jana, dostojnego króla czeskiego, do nas przybyli dopraszali się u stolicy naszej apostolskiej z pokorą, abyśmy wstrzymać raczyli przyznanie korony rzezonemu księciu z przyczyny, iż król Jan rościł ze swej strony prawo do królestwa polskiego, co w swoim miejscu i czasie obiecywali udowodnić; ale tenże biskup (Gerward) po przełożonych wnioskach posłów twierdził przeciwnie i dowodził wiele razy, iż król (czeski) [...] żadnego nie może przywłaszczyć sobie prawa do królestwa polskiego, gdyż prawo to służy w zupełności samemu tylko księciu Władysławowi, jako królestwa tego prawemu dziedzicowi, które je prawem przyrodzonym odebrał po przodkach swoich w spadku; a stąd usilnie nalegał o przyznanie [...] księciu (Władysławowi) korony. My zatem, chcąc każdego przy prawach, mu służących, zostawić, osądziliśmy za rzecz słuszną wstrzymać się z wyrokiem takowego przyznania, przez co atoli nie myślimy bynajmniej przesądzać prawa, należącego wam i innym proszącym, którego wolno wam będzie używać, jak i kiedykolwiek zechcecie, bez ujmy i ubliżenia prawu cudzemu.

źródło: T. Maresz, K. Juszczak, *Historia w tekstach źródłowych*, t. I, Rzeszów 1996, s. 109-110

A. Podaj tytuł autora tego listu.

.....

B. Napisz, kto jest adresatem tego listu.

.....

C. Wskaż prawdziwy wniosek poprzez wpisanie słowa PRAWDA w tabeli.

Autor listu w zawołowany sposób wyraża zgodę na koronację Władysława.	.....
Autor listu odrzuca pretensje Jana do korony.	.....
Autor listu nakazuje podział królestwa między Jana i Władysława.	.....

Zadanie 13. (3 pkt)

Wpisz w odpowiednie miejsce w tabeli nazwę zakonu, którego dotyczy przedstawiony opis. Odpowiedź wybierz spośród:

dominikanie, benedyktyni, pijarzy, jezuici.

Zgromadzenie zrodziło się z ruchów dobrowolnego ubóstwa. Był to zakon wyrosły ze środowisk miejskich i z ich potrzeb religijnych. Jego celem stało się duszpasterstwo wśród świeckich. Do XV wieku był zakonem żebraczym.	.....
Obowiązywały tu śluby zakonne, a jako czwarty dodano wypełnianie bez ociągania każdego rozkazu papieża wydanego dla zbawienia dusz i szerzenia wiary. Środkami zakonu miały być „dzieła miłości”, nauczanie i kazania.	.....
Klasztory tego zgromadzenia, lokowane z dala od miast, były ośrodkami kultury. W nich znalazły miejsce skrytoria, biblioteki, szkoły. Odegrały niemałą rolę w procesie chrystianizacji wsi. Dewizą zakonu stało się „ora et labora” – módl się i pracuj.	.....

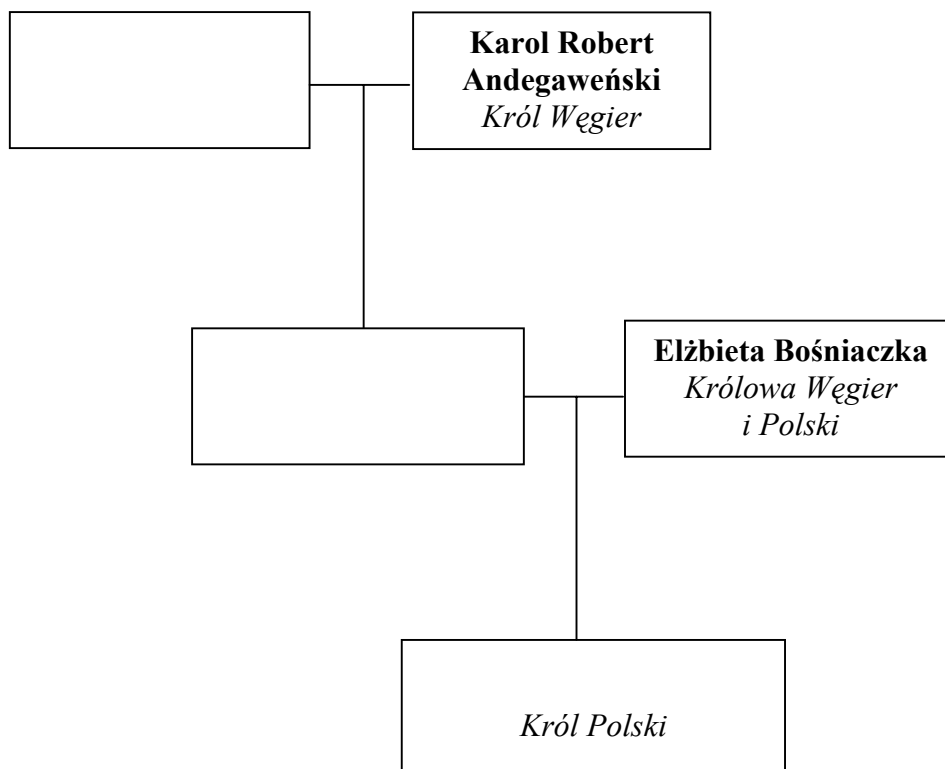
na podstawie: H. Manikowska, J. Tazbirowa, *Historia 1. Średniowiecze*, Warszawa 1993, s. 37, 98; *Historia Kościoła katolickiego*, t. 3, Warszawa 1989, s. 94

Zadanie 14. (3 pkt)

Uzupełnij tablicę genealogiczną, wpisując imiona i przydomki w odpowiednie miejsca.

Uwzględnij następujące osoby:

Jadwiga, Ludwik Węgierski (Andegaweński), Elżbieta Łokietkówna.

Zadanie 15. (2 pkt)

Wypełnij tabelę.

A. W kolumnie A przy Zygmuncie Auguście wpisz numer wydarzenia, które miało miejsce za jego panowania. Odpowiedź wybierz spośród:

1. Hołd pruski
2. Zawarcie unii lubelskiej
3. Zwolnienie po raz pierwszy dwuizbowego sejmu walnego
4. Uchwalenie konstytucji *Nihil novi*

B. W kolumnie B postaw znaki „X” przy tych władcach, którzy byli synami króla Kazimierza Jagiellończyka.

	A	B
Jan Olbracht	.....	.....
Aleksander	.....	.....
Zygmunt Stary	.....	.....
Zygmunt August	.....	.....

Zadanie 16. (2 pkt)

Przeczytaj tekst i wykonaj polecenia.

[...] Kazimierz Jagiellończyk stwierdził zatem w statutach nieszawskich [...], że dobra stołu królewskiego nie są przeznaczone wyłącznie dla potrzeb osobistych panującego, lecz także „dla obrony i zachowania całego królestwa” i dlatego zobowiązał się nie oddawać pod zastaw królewszczyzn należących do starostw sądowych (grodowych). [...] Aleksander wreszcie wydał słynny statut rozciągający zakaz zastawów na całość domeny ziemskiej monarchy [...].

źródło: A. Sucheni-Grabowska, *Spyry królów ze szlachtą (...)*, Kraków 1988, s. 13

A. Podkreśl hasło, które szlachta sformułowała w obronie tak ustanowionego prawa.

1. Zniesienie egzekucji starościńskiej
2. Egzekucja dóbr
3. Unifikacja państwa
4. Liberum veto

B. Podkreśl zdanie, które opisuje realizację tego hasła w latach sześćdziesiątych XVI wieku.

1. Ustalano zasady lustracji królewszczyzn, a czwartą część dochodu króla przekazywano na stałą armię.
2. Zawarto unię realną z Litwą, która miała osobny skarb.
3. Magnateria zagrabiła część królewszczyzn.
4. Na Ukrainie wydzielono magnatom wielkie majątki, zwane latyfundiami.

Zadanie 17. (5 pkt)

Przeczytaj fragment tekstu M. Kromera o społeczeństwie polskim i wykonaj polecenia.

Do pospółstwa zalicza się wszystkich tych, którzy nie należą do szlachty [...] czy to będą rolnicy, ogrodnicy, pszczelarze lub pasterze bydła, czy też rzemieślnicy i wyrobnicy, lub szynkarze, karczmarze, woźnice i kupcy, bez względu na to, czy prowadzą życie na roli [...] we wsiach i osiedlach, czy też w miasteczkach i miastach.

Pospółstwo miast i miasteczek jest w nieco lepszym położeniu i cieszy się większą swobodą, aniżeli lud wieśniaczy. Wprawdzie i jedni i drudzy płacą swoim panom roczne czynsze, ale rolnicy i wieśniacy [...] świadczą ponadto wszelkie darmowe prace przy uprawie pańskich gruntów i inne posługi dworskie, wykonywane nie tylko ręcznie, lecz także własnym sprzeżajem. Nikomu przy tym nie wolno bez zezwolenia pana przenieść się gdzie indziej, tak że są oni jak gdyby przypisani do ziemi i niewiele się różnią od niewolników, zwłaszcza w obecnych czasach.

źródło: T. Cegielski, K. Zielińska, *Dzieje nowożytne 1492-1815. Ćwiczenia źródłowe z historii dla szkół średnich*, t. III, Warszawa 1999, s. 201

A. Napisz, co – zdaniem autora – łączy opisanych w tekście mieszkańców wsi i miast. Podaj dwie cechy.

- .....
- .....

B. Napisz, czym – zdaniem autora – różnią się mieszkańcy wsi od mieszkańców miast. Podaj dwie różnice.

- .....
- .....

C. Wyjaśnij podkreślone pojęcie.

.....
.....

Zadanie 18. (2 pkt)

Wypełnij tabelę.

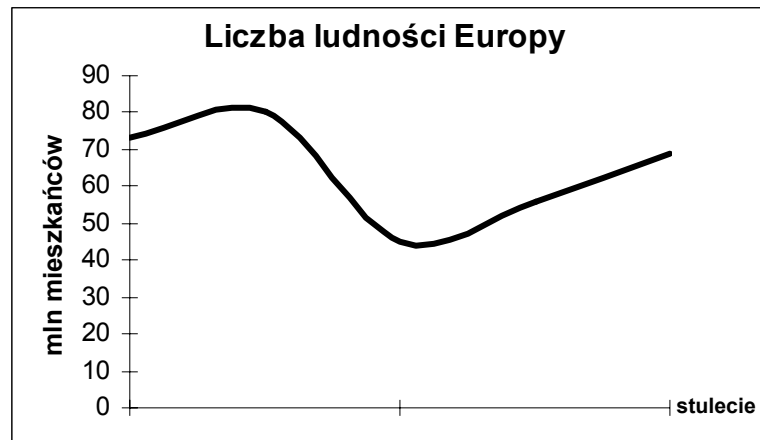
A. W kolumnie A uporządkuj chronologicznie władców Rzeczypospolitej w XVII wieku. Wpisz liczby od 1 (przy panującym najwcześniej) do 5 (przy panującym najpóźniej).

B. W kolumnie B postaw znak „X” przy władcach, którzy należeli do dynastii Wazów.

	A	B
Zygmunt III	.....	.....
Jan Kazimierz	.....	.....
Michał Korybut	.....	.....
Władysław IV	.....	.....
Jan III	.....	.....

Zadanie 19. (2 pkt)

Na podstawie wykresu wykonaj polecenia.

na podstawie: J. Szpak, *Historia gospodarcza powszechna*, Warszawa 1997, s. 53, 65, 77

A. Wskaż, których stuleci dotyczy zjawisko przedstawione na wykresie. Podkreśl właściwą odpowiedź.

1. 1100-1300
2. 1200-1400
3. 1300-1500
4. 1400-1600

B. Napisz, co było przyczyną tak dużego spadku liczby ludności.

.....

Zadanie 20. (2 pkt)

Przeczytaj tekst i wykonaj polecenia.

Bo któż ośmieli się powiedzieć, że stan trzeci nie ma w sobie wszystkiego, czego potrzeba do stanowienia całego narodu? Jest to człowiek mocny i czerstwy, którego ramię jest jeszcze zakute w kajdany. Gdyby odjęto narodowi stan uprzywilejowany, nic by narodowi nie ubyło, owszem, coś by mu przybyło. Więc czymże jest stan trzeci? Wszystkim, ale to wszystko spętane jest i uciśnione.

źródło: *Wiek XV-XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S. B. Lenard, Warszawa 1997, s. 485-486*

A. Napisz, w którym stuleciu powstał ten tekst.

.....

B. Uzasadnij swoją odpowiedź.

.....

.....

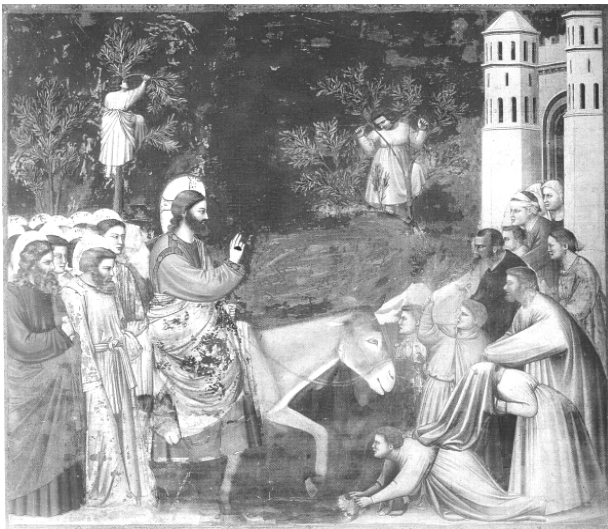
.....

Zadanie 21. (2 pkt)

Przeczytaj tekst i wykonaj polecenia.

Styl dążący do bogatych efektów zewnętrznych przy pomocy form wyszukanych i niezwykłych, w charakterze bujny, dynamiczny, pełen przepychu, ornamentów, płynności, błyskotliwości, kontrastów.

na podstawie: W. Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Warszawa 1985, s. 78-79

Ilustracja nr 1

Ilustracja nr 2

Ilustracja nr 3

A. Podaj nazwę stylu opisanego w powyższym fragmencie tekstu.

.....

B. Wskaż numer ilustracji, która przedstawia dzieło należące do stylu opisanego w powyższym fragmencie tekstu.

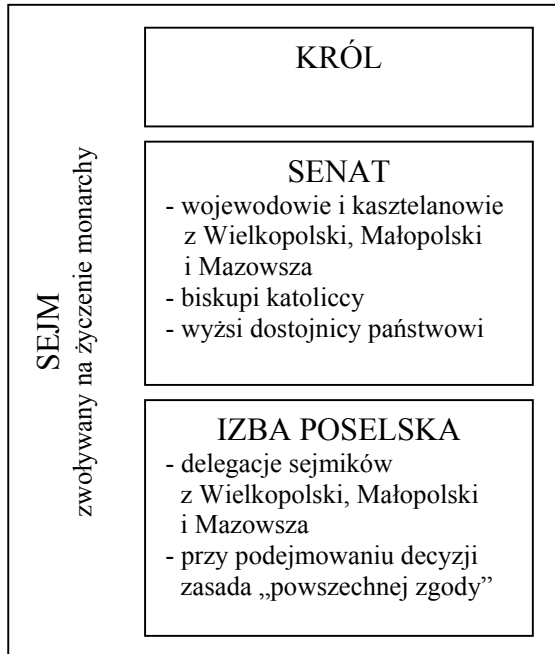
.....

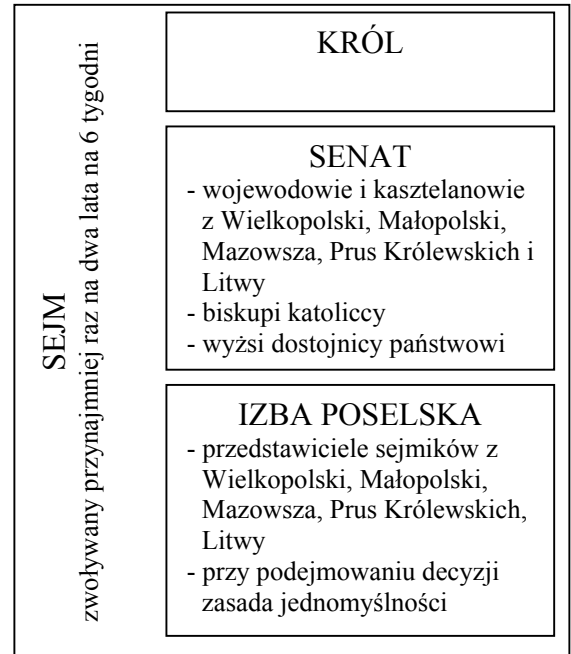
Zadanie 22. (2 pkt)

Zapoznaj się ze schematami funkcjonowania parlamentaryzmu Rzeczypospolitej. Wypełnij tabelę zamieszczoną poniżej poleceń A i B.

Schemat I

Schemat II

A. W kolumnie A wpisz numer tytułu właściwego dla danego schematu.

1. Parlamentaryzm polski XV w. do 1493 roku
2. Parlamentaryzm Rzeczypospolitej XVI w. od 1526 do 1569 roku
3. Parlamentaryzm Rzeczypospolitej w czasach saskich
4. Parlamentaryzm Rzeczypospolitej wg Konstytucji 3 maja

B. W kolumnie B wpisz numer opisu elementu KRÓL właściwego dla danego schematu.

1. Dziedziczny monarcha z dynastii Piastów
2. Monarcha z dynastii Jagiellonów wybierany przez radę królewską
3. Monarcha elekcyjny, wybierany podczas elekcji viritim
4. Dziedziczny monarcha z dynastii Wettinów

	A	B
Schemat I	.....	.....
Schemat II	.....	.....

Zadanie 23. (3 pkt)

Przeczytaj tekst i wykonaj polecenia.

Wojna, która rozpoczęła się w dziedzicznych posiadłościach Habsburgów austriackich, przekształciła się szybko w wojnę ogólnoniemiecką, a następnie w europejską. Chociaż wojna zaczęła się od hasła religijnego, krzyżowały się w niej interesy ekonomiczne, polityczne i dynastyczne większości państw europejskich. Wojna [...] szybko straciła swój charakter wojny religijnej. Przez długi czas po stronie katolickiego cesarza stali niektórzy książęta protestancy, natomiast katolicka Francja popierała zdecydowanie obóz protestancki w Rzeszy.

źródło: J. Gierowski, J. Leszczyński, *Historia dla klasy II liceum ogólnokształcącego*, Warszawa 1972, s. 175

A. Napisz, jak nazywa się konflikt, który opisuje powyższy tekst.

.....

B. Wyjaśnij, w jaki sposób zmieniał się opisywany konflikt. Uwzględnij dwa aspekty tych zmian.

- .....
- .....
- .....
- .....

Zadanie 24. (3 pkt)

Napisz, czym zastąpiono w Konstytucji 3 maja wymienione instytucje lub rozwiązania prawne.

A. liberum veto

.....
.....

B. wolna elekcja

.....
.....

C. Rada Nieustająca

.....
.....

Zadanie 25. (2 pkt)

Wypełnij tabelę.

- A. W kolumnie A przy podanym kraju wpisz nazwę dynastii rządzącej w nim w XVIII wieku. Odpowiedź wybierz spośród:

Hohenzollernowie, Wettinowie, Romanowowie, Habsburgowie.

- B. W kolumnie B przy podanym kraju wpisz XVIII-wieczny tytuł jego władcy. Odpowiedź wybierz spośród:

cesarz rzymski narodu niemieckiego, król, sułtan, imperator.

	A	B
Rosja	.....	.....
Prusy	.....	.....
Austria	.....	.....

Zadanie 26. (3 pkt)

Obok każdej biografii wpisz imię i nazwisko postaci, której ona dotyczy.

A. Wybitny polski jezuita, spowiednik króla Zygmunta III i słynny kaznodzieja na jego dworze. Znany z kazań o charakterze politycznym.	....
B. Publicysta, reformator szkolnictwa. Doradca króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, współautor Konstytucji 3 maja, twórca „Kuźnicy”.	....
C. Biskup warmiński, uczestnik soboru w Trydencie. Sprowadził do Polski zakon jezuitów oraz założył pierwsze w Polsce kolegium jezuickie.	....

Zadanie 27. (2 pkt)

Pod każdym z tekstów przedstawiających pogląd na temat wolności wpisz właściwą nazwę ideologii. Odpowiedzi wybierz spośród:

konserwatyzm, liberalizm, anarchizm, nacjonalizm.

A. Zasada ta brzmi, że jedynym celem usprawiedliwiającym ograniczenie przez ludzkość, indywidualnie lub zbiorowo, swobody działania jakiegokolwiek człowieka jest samoobrona, że jedynym celem, dla osiągnięcia którego ma się prawo sprawować władzę nad członkiem cywilizowanej społeczności wbrew jego woli, jest zapobieżenie krzywdzie innych. [...] Jediną swobodą zasługującą na to miano jest swoboda dążenia do własnego dobra na swój własny sposób, o ile nie usiłujemy pozbawiać innych ich dobra lub przeszkodzić im w jego osiągnięciu.

źródło: A. Radziwiłł, W. Roszkowski, *Historia 1789-1871*, Warszawa 1997, s. 368 i n.

.....

B. Chcemy wolności, to znaczy żądamy dla każdej osoby ludzkiej prawa i środków do robienia wszystkiego, co mu się tylko podoba, i do nierobienia niczego na co nie ma ochoty; żądamy pełnego zaspokojenia wszystkich jego potrzeb, z jedynymi ograniczeniami, jakie nakładają niemożności naturalne i potrzeby, respektowane w równej mierze, naszych bliźnich. Pragniemy wolności i uważamy, że jej istnienie jest nie do pogodzenia z istnieniem jakiegokolwiek władzy, bez względu na to, jakie by były jej źródła i formy [...].

źródło: A. Radziwiłł, W. Roszkowski, *Historia 1789-1939*, Warszawa 1999, s. 65-66

.....

Zadanie 28. (3 pkt)

Zapoznaj się z tabelą. Odpowiedz na pytania.

Tabela: Stopień mechanizacji uprawy roli w gospodarstwach chłopskich

Ilość hektarów ziemi ornej:	Wielkopolska rok 1907	Królestwo Polskie rok 1910	Galicja rok 1902
na 1 młockarnię	21	94	377
na 1 siewnik	77	3 167	15 643
na 1 żniwiarkę	250	1 477	29 996

źródło: J. Łukasiewicz, *Drogi rozwoju rolnictwa*, w: *Polska XIX wieku*, red. S. Kieniewicz, Warszawa 1986, s. 38

A. Gdzie rolnictwo było najslabiej zmechanizowane? .....

B. Jakich maszyn było najwięcej w Królestwie Polskim? .....

C. W odpowiednim miejscu w tabeli zaznacz znakiem „X” obszar, który należał do strefy rolnictwa intensywnego.

Wielkopolska	.....
Królestwo Polskie	.....
Galicja	.....

Zadanie 29. (2 pkt)

Przeczytaj zamieszczone teksty źródłowe i napisz, którego powstania dotyczą. Odpowiedź wybierz spośród:

powstanie kościuszkowskie, powstanie listopadowe, powstanie krakowskie 1846 roku, powstanie styczniowe.

A.

Nikczemny rząd najezdniczy, rozwścieklony oporem męczonej przezeń ofiary, postanowił zadać jej cios stanowczy, porwać kilkadziesiąt tysięcy najdzielniejszych, najgorliwszych jej obrońców, oblec w nienawistny mundur moskiewski i pognać tysiące mil na wieczną nędzę i zatracenie.

[...] W pierwszym zaraz dniu jawnego wystąpienia, w pierwszej chwili rozpoczęcia świętej walki, Komitet Centralny Narodowy ogłasza wszystkich synów Polski, bez różnicy wiary i rodu, pochodzenia i stanu, wolnymi i równymi obywatelami kraju. Ziemia, którą Lud rolniczy posiadał dotąd na prawach czynszu lub pańszczyzny, staje się od tej chwili bezwarunkową jego własnością, dziedzictwem wieczystym. [...]

Do broni więc, Narodzie Polski, Litwy i Rusi, do broni!

.....

B.

Rodacy! Nadzwyczajne wypadki w stolicy Królestwa wydarzone, nadzwyczajnych wymagały środków. Nagłym kraju potrzebom nie mogła Rada Administracyjna, pomimo przybrania nowych członków, zaradzić. Nie zdołał koniecznością sprawdzonym oczekiwaniom narodu odpowiedzieć ani utworzony później Wydział Wykonawczy w Radzie, ani na gruzach jego powstały Rząd Tymczasowy. Brakowało jedności i zgody. (...)

Rodacy wszelkiego wieku i powołania! Na współdziałaniu waszym, na odziedziczonej po dziadach, gotowej do wszystkiego miłości ojczyzny przyszły byt nasz polega. Godzi mi się przeto być pewnym, że byt ten zachować potrafimy. Dalecy od naruszenia spokojności mocarstw ościennych, pragniemy tylko, aby i względem nas zbawienna niemieszania się jednego państwa do drugiego zasada zachowaną była. Do nas teraz należy, wszystko poświęcając dla postawienia się w możliwości używania swobód konstytucyjnych, pokazać, że godni ich jesteśmy. Niech żyje ojczyzna!

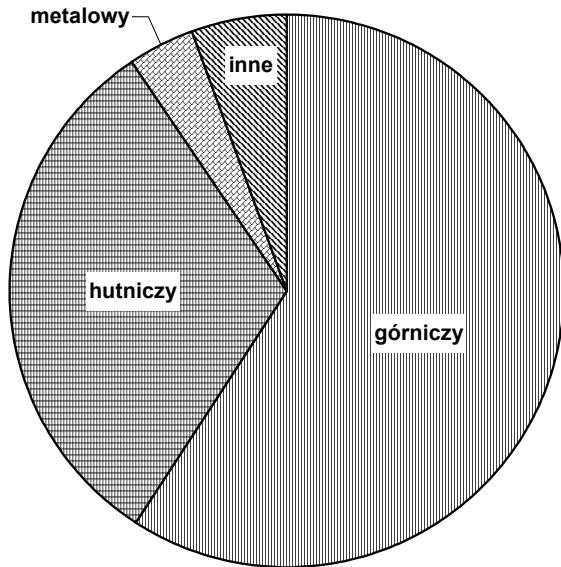
źródło: *Wiek (...)* w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 179, 230-231

.....

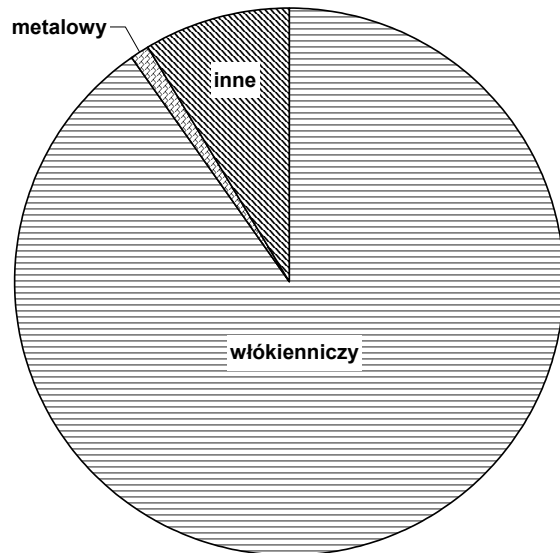
Zadanie 30. (4 pkt)

Przeanalizuj zamieszczoną na stronie 23 mapę oraz diagramy przedstawiające strukturę zatrudnienia według gałęzi przemysłu w najważniejszych okręgach przemysłowych na ziemiach polskich w latach 80. XIX wieku. Wykonaj polecenia.

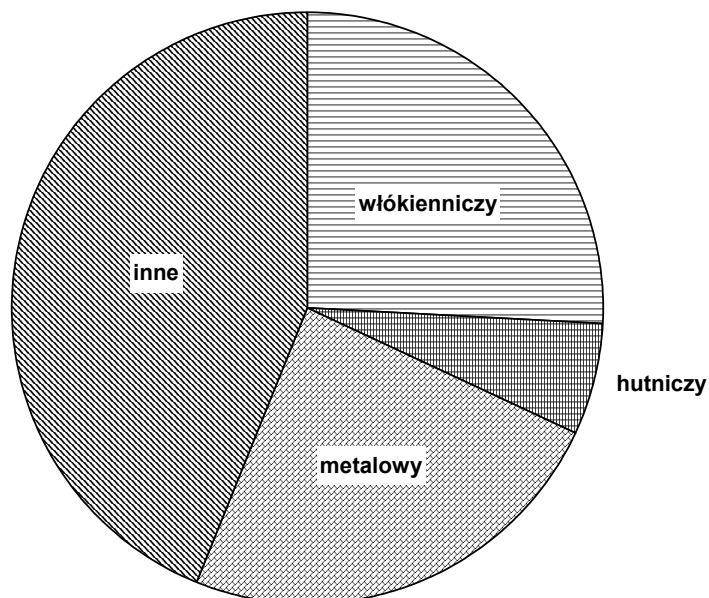
Struktura zatrudnienia A

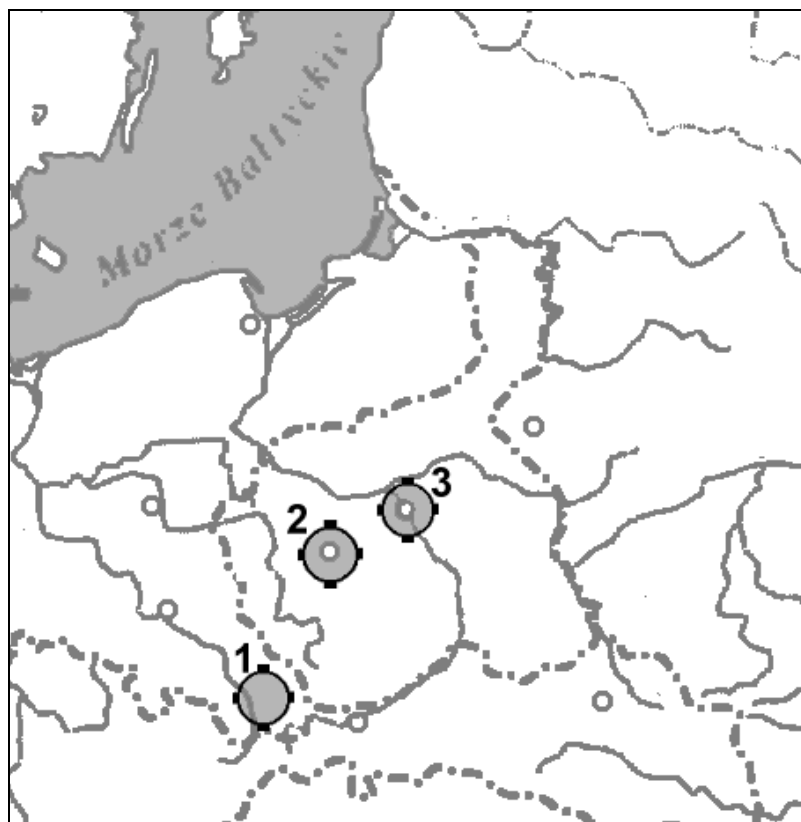
Struktura zatrudnienia B

Struktura zatrudnienia C

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na stronie: arkuszematuralne.pl

mapa: opracowanie własne

A. Przedstawionym na mapie głównym okręgom przemysłowym na ziemiach polskich w XIX wieku przyporządkuj właściwe struktury zatrudnienia.

Okręg przemysłowy nr 1	.....
Okręg przemysłowy nr 2	.....
Okręg przemysłowy nr 3	.....

B. Podaj nazwę okręgu przemysłowego zaznaczonego na mapie numerem 2.

.....

Zadanie 31. (3 pkt)

Przeczytaj tekst źródłowy i wykonaj polecenia.

hr. Aleksander Wielopolski, List otwarty szlachcica polskiego do kanclerza Metternicha

1. Na pierwszą wieść o tej rzezi Europa zwróciła oczy ku Tobie, mości Książę. Z dawna przywykła czcić w Panu podporę, ojca porządku europejskiego, czuła potrzebę wysłuchania Pańskiego słowa. Od Pana oczekiwano rozwiązania zagadki, by móc osądzić, co w tych wypadkach jest udziałem charakteru narodowego, zastarzałych stosunków międzyklasowych, a co trzeba przypisać wpływowi Pańskiego reżimu i podniecie Pańskich agentów?
2. W wyniku Pańskich, z dawna przygotowanych środków, których rezultatem końcowym jest dzieło galicyjskie, naród ten okazuje się wreszcie rozprężonym, roztopionym w swych elementach. Odkąd te części składowe wielkiej rodziny, szlachta i chłopci porwały się podniecone przeciwko sobie, odkąd to społeczeństwo szarpie swe własne trzewia, nie masz więcej narodu polskiego.
3. Zapewne rząd rosyjski jest srogi dla szlachty polskiej, ale Romanow jest zbyt dobrym szlachcicem, by dać zatłuc sobie podobnych nawet pośród swych nieprzyjaciół: zbyt jest sumienny, by lżyć swe ofiary. Samowładca górujący zarówno nad wszystkimi klasami poddanych nie myśli tłumić buntu jednych za pomocą umówionej z drugimi zasadzki. [...]
4. Szlachta polska będzie z pewnością wolała iść z Rosjanami na czele cywilizacji słowiańskiej, młodej, jędrnej i pełnej przyszłości, niż wlec się spychana, pogardzana, znienawidzona, zelżona, w ogonie waszej cywilizacji, zgrzybiałej, zrządnej i zbyt pewnej siebie. W zamian za to, co byśmy przynieśli Rosji, otwarłaby ona naszej rasie szeroką karierę pracy społecznej, interesów pozytywnych wyższego rzędu, które by zapełniły rozpaczliwą pustkę naszego obecnego położenia.

źródło: A. Radziwiłł, W. Roszkowski, *Historia 1789-1871*, Warszawa 1997, s. 299-300

A. Napisz, do jakiego wydarzenia nawiązuje autor.

.....

B. Napisz, jaka idea polityczna została zawarta w akapicie 4.

.....

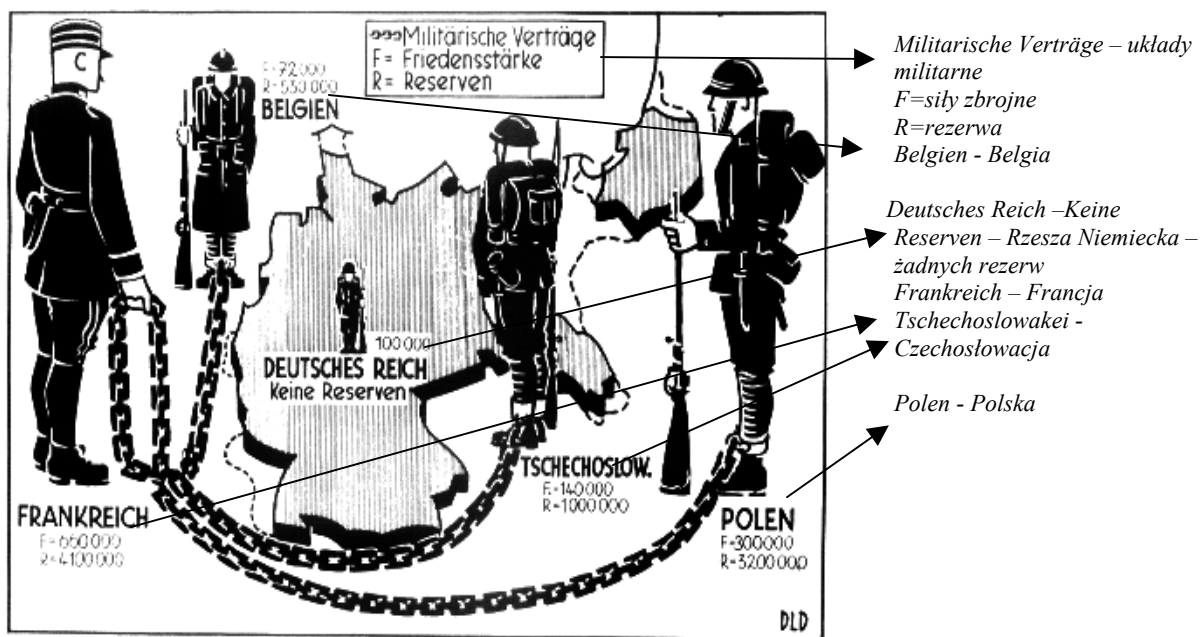
C. Wskaż, w jaki sposób autor zrealizował koncepcję zarysowaną w akapicie 4. Podkreśl właściwą odpowiedź.

1. Stał na czele powstania krakowskiego 1846 roku.
2. Po nawiązaniu współpracy z dworem cesarskim w Wiedniu, zaangażował się w uwłaszczenie przeprowadzane w Galicji w 1848 roku.
3. Udał się na emigrację by stać się czołowym działaczem Hotelu Lambert.
4. Rozpoczął współpracę z rządem Cesarstwa Rosyjskiego i stanął na czele rządu cywilnego Królestwa Polskiego.

Zadanie 32. (3 pkt)

Przeanalizuj plakat. Wykonaj polecenia.

źródło: W. L. Shirer, *Powstanie i upadek Trzeciej Rzeszy*, Toronto 1992, s. 90

A. Wskaż okres, z którego pochodzi plakat. Podkreśl poprawną odpowiedź.

Plakat powstał

1. przed I wojną światową.
2. w latach I wojny światowej.
3. w okresie międzywojennym.
4. w czasie II wojny światowej.

B. Uzasadnij swoją odpowiedź, podając przynajmniej jeden argument.

.....

.....

.....

C. Napisz, co postuluje autor plakatu.

.....

.....

.....

Zadanie 33. (4 pkt)

Przeczytaj tekst źródłowy. Wykonaj polecenia.

Odezwa BBWR, Warszawa 20 I 1928 r.

Idziemy do obecnych wyborów z hasłem, by to przeklęte zło, które trawiło tak jeszcze niedawno nasze Państwo, nie mogło nigdy powrócić. Chcemy zabezpieczyć naszą Ojczyznę od tego, by nikt nie mógł i nie śmiał powrócić do tych zbutwiałych kart naszej historii. [...]

Musimy dążyć do tego, by przyszły Sejm i Senat wzmocniły władzę Prezydenta, dokonały mądrego w zasadach i praktyce rozdziału uprawnień władzy wykonawczej i ustawodawczej i poprawiły nasz ustrój tak, by gwarantował siłę i sprawność w rządzeniu. [...] Konstytucyjną podstawę dla silnej władzy wykonawczej będzie musiał wywalczyć dla Polski nowy sejm.

Nie wierzymy, by ci, którzy dotychczas psuli przez swoje partyjnictwo Konstytucję, mogli pracę naprawy ustroju państwowego wykonać uczciwie i by nie powrócili do chorobliwych nałogów, których przez siedem lat byli niewolnikami. [...]

Wierzymy, że pracę tę wykonać będą w stanie o wiele lepiej niż partyjni politykierzy – ludzie, związani z pracą samorządową, gospodarczą czy społeczną. Są oni bardziej wrośnięci w codzienne życie realne, i trafniej rozumieć będą jego potrzeby. [...]

źródło: W. A. Serczyk, *Dzieje Polski 1918-39. Wybór tekstów źródłowych*, Kraków 1990, s. 261-263

A. Rozszyfruj skrót BBWR.

.....

B. Wskaż dwa pojęcia, którymi można zastąpić skrót BBWR. Wybierz je spośród:

sanacja, lewica, Stronnictwo Narodowe, piłsudczycy, rojaliści.

.....

C. Wskaż prawdziwą odpowiedź, wpisując w odpowiednim miejscu w tabeli PRAWDA.

BBWR chce utworzyć koalicję partii startujących w najbliższych wyborach.	.....
BBWR chce bronić istniejącej konstytucji.	.....
BBWR chce umocnić władzę prezydenta.	.....

Zadanie 34. (2 pkt)

Wypełnij tabelę.

A. W kolumnie A zapisz nazwiska przywódców najważniejszych ruchów politycznych w Polsce dwudziestolecia międzywojennego. Wybierz spośród:

Wincenty Witos, Roman Dmowski, Wojciech Korfanty, Ignacy Daszyński.

B. W kolumnie B postaw znak „X” przy tym ruchu, który sformułował postulat przedstawiony w poniższym tekście.

Uspołecznienie dojrzałych do tego gałęzi przemysłu, przede wszystkim kopalń wszelkiego rodzaju, hut i środków komunikacji. [...]

Upaństwowienie lasów i wód. Wywłaszczenie większej własności rolnej z pozostawieniem części wywłaszczonych gruntów dla gospodarki państwowej i gminnej, z wydzierżawieniem pozostałej części spółkom i rodzinom bezrolnych i małorolnych oraz kooperatywom robotniczym.

źródło: A. Serczyk, *Dzieje Polski 1918-39. Wybór tekstów źródłowych*, Kraków 1990, s. 91

	A	B
ruch socjalistyczny	.....	.....
ruch narodowy	.....	.....
ruch ludowy	.....	.....

Zadanie 35. (1 pkt)

Zapoznaj się z tekstem. Spośród wskazanych przez autorkę przyczyn przegranej Polaków we wrześniu 1939 roku wybierz jedną. Podaj argument potwierdzający jej zasadność.

Jestem przekonana, że historia wskaże na trzy główne przyczyny naszej przegranej w kampanii wrześniowej, obok oczywiście ciosu jaki nam zadała Rosja z tyłu, w porozumieniu z Niemcami: pierwszą – było nasze ubóstwo, drugą – to na szeroką skalę, doskonale zorganizowana, pającza praca szpiegowska nieprzyjaciela, trzecią, niedotrzymanie umowy przez sojuszników.

Źródło: A. Piłsudska, *Wspomnienia*, Warszawa 1989, s. 16

.....

.....

.....

Zadanie 36. (2 pkt)

Wśród wymienionych wydarzeń wskaż to, które chronologicznie jest pierwsze i to, które jest ostatnie.

W tabeli obok wydarzenia pierwszego umieść liczbę 1, obok ostatniego – 6.

japoński atak na Pearl Harbor	
powstanie warszawskie	
wojna radziecko-fińska	
kampania francuska	
konferencja w Jałcie	
lądowanie wojsk alianckich w Normandii	

Zadanie 37. (1 pkt)

Wyjaśnij, jaką sytuację polityczną w Europie ilustruje linia zaznaczona na poniższej mapie.

źródło: J. M. Roberts, *Ilustrowana historia świata. Wieki pary i atomu*, Łódź 1991, s. 326

.....

.....

.....

Zadanie 38. (3 pkt)

A. W tabeli wpisz datę wydarzenia, do którego odnosi się zamieszczony tekst.
Odpowiedź wybierz spośród:

1956, 1968, 1970, 1976, 1980, 1981.

	Rok
<p>Tekst 1</p> <p>Trzeba tu z całą powagą i odpowiedzialnością stwierdzić, że władza ludowa nie może wyrzec się stosowania wszelkich, niezbędnych środków w obronie ładu i porządku społecznego [...]. Jednakże w grudniowym kryzysie nie te czynniki stanowiły główny nurt. Próby rozwiązania konfliktu z klasą robotniczą za pomocą siły – głęboko sprzeczne z zasadami socjalizmu – mogły doprowadzić jedynie do przelewu krwi, wykopać przepaść między władzą ludową i narodem oraz otworzyć pole do działania sił rzeczywiście reakcyjnych i antysocjalistycznych. Niestety, takie właśnie były decyzje kierownictwa, pojęte [...] bez poinformowania Komitetu Centralnego, który obradował w dniu 14 grudnia, o sytuacji na Wybrzeżu.</p> <p>źródło: <i>Wiek XX w źródłach (...)</i>, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard Warszawa 1998, s. 407</p>	.....
<p>Tekst 2</p> <p>Robotniczy protest przeciwko wygórowanym podwyżkom, który był wyrazem postawy niemal całego społeczeństwa, pociągnął za sobą brutalne prześladowania. W Ursusie, Radomiu i innych miastach bito, kopano i masakrowano aresztowanych demonstrantów. Najszerzy zasięg miało wyrzucanie z pracy, co obok aresztowań szczególnie uderzyło w rodziny represjonowanych. [...] Zastosowane wobec robotników represje stanowią naruszenie podstawowych praw człowieka uznanych zarówno w prawie międzynarodowym, jak i obowiązujących w polskim prawodawstwie [...].</p> <p>źródło: W. Pronobis, <i>Polska i świat w XX w.</i>, Warszawa 1990, s. 496-497</p>	.....

B. Podaj rok wydarzenia, które upamiętnia zamieszczony na ilustracji pomnik.

źródło: *Kronika Polski*, red. A. Nowak, Kraków 1998, s. 863

Zadanie 39. (2 pkt)

Przeczytaj tekst i wykonaj polecenia.

Komuniści bratnich krajów nie mogli, naturalnie pozwolić, by w imię abstrakcyjnie rozumianej suwerenności państwa socjalistyczne pozostawały w bezruchu, patrząc, jak kraj ulega antysocjalistycznemu zwyrodnieniu. [...] Marksisci-leniniści nie mogą pozostać i nigdy nie pozostaną obojętni wobec losów budownictwa socjalistycznego w innych krajach, wobec sprawy komunizmu i socjalizmu na całym świecie.

źródło: M. Heller, A. Niekricz, *Utopia u władzy*, Wrocław 1989, s. 269

A. Podkreśl właściwą odpowiedź. Powyższe sformułowania okrzyknięto

1. doktryną Monroego.
2. doktryną Trumana.
3. doktryną Breżniewa.

B. Napisz, wobec jakiego państwa ją zastosowano.

.....

Zadanie 40. (2 pkt)

Przeczytaj tekst źródłowy i wykonaj polecenia.

Konstytucja o liturgii świętej

36.1. W obrządkach łacińskich zachowuje się używanie języka łacińskiego, poza wyjątkami określonymi przez prawo szczegółowe.

36.2. Ponieważ jednak we Mszy świętej, i przy sprawowaniu sakramentów, i w innych częściach liturgii użycie języka ojczystego nierzadko może być bardzo pożyteczne dla wiernych, można mu przyznać więcej miejsca [...].

36.3. Przy zachowaniu tych zasad powzięcie decyzji o wprowadzeniu języka ojczystego, i o jego zakresie należy do kompetentnej kościelnej władzy terytorialnej [...]. Decyzja ta musi być zatwierdzona przez Stolicę Apostolską.

źródło: <http://www.archidiecezja.lodz.pl/czytelnia/sobór/>

A. Podkreśl właściwą odpowiedź. Ten tekst jest fragmentem

1. Konstytucji Soboru Nicejskiego.
2. Konstytucji Soboru Trydenckiego.
3. Konstytucji Soboru Watykańskiego II.

B. Podaj, jaką konsekwencję przyniosło wprowadzenie tych przepisów.

.....

.....

BRUDNOPIS

